

„Labai gražus buvo kalnelis“

Vykintas VAITKEVIČIUS kalbasi su Juzefa RAMANAUSKAITE

Juzefa Ramanauskaitė, gimusi 1916 m. Pakalniškėse, Pašilės parapijoje, nuo 1944 m. gyvena įvairiose Kražių miestelio vietose. Jos tėvai gyveno gan vargingai, turėjo tik 5 „desetinas“ (5,5 ha) žemės. Nors ir trūkumuose, visi dešimt vaikų užaugo sveiki. Iš tėvų namų visi išėjo „atvirom akim“, t. y. mokėdami skaityti ir rašyti. Abu tėvai irgi mokėjo skaityti ir rašyti. Kai Juzefai buvo aštuoneri, susirgo ir mirė mama. Pas tėvą liko penki vaikai, tarp jų ir Juzefa; kiti jau buvo išėję į žmones. Tėvas kitos žmonos nevedė, sakydavo: „vaikams to vargo neužtrauksi.“ Mirus tėveliui, būdama devyniolikos, Juzefa išėjo tarnauti pas ūkininkus. Tarnavo iš viso devynerius metus: dviejose vietose po dvejus metus, trečioje – penkerius. Trumpai apie savo gyvenimą Ramanauskaitė pasakoja pačios sudarytos tautosakos rinktinės „Pynė, supinta iš vargo...“ įžangoje¹

Aš Kražiuose gyvenu, miestely, [nuo] 1944 metų. Pirmiau dar kaime gyvenau (Kražių parapija, apie Kražius, netoli, bet dar kaime), o tais metais persikėliau į miestelį ir tebegyvenu. Tik ne to trobikėj. Praėjau trobikių daug, pakol įsigijau aš savo. Čia jau ta – nuosava. O taip eidavau, nuomodavau.

– Kodėl iš gimtinės, iš Tėviškės išsikėlėt?

– Mch [atodūsis]. Gandriukā išperi, užaug ir išskrend. | Taip ir mes, išskridom mes į platų pasaulį, kas kur. Ir šiandien, jeigu reikėtų surinkti... (buvom dešimt šeimos, šeima skaitlinga buvo) kauliukus nelabai surinksi. | Vieną reikėtų ieškot Vorkuto lageriuose, kur ten kokie šakalai ar kas išnešiojo kaulelius, kitą reikėtų skristi netoli Šveicarijos, iš užsienio miestelio, ten ilsisi kaulėliai. Trečias iš visa nežinia kur. Tai tik ketvirtasis tėvų kape guli. | Seserys tai beveik visos susirinko. Dešimts vaikų buvom, ir visi skrajojom po... po margą svieta. Jei kur, kas kur nutūpėm, kaip kam buvo, nevienodi likimai. Seserys tai visos yr: trys yr Pašilėj, tėvų kape (vat, kur žiūrėjot ten), viena yra Kražiuose

(čia jau ir aš gulsiuos į Kražius), ir vien yra Šiauliuose, Duonelaičio kapinėse. Šiauliuose gyveno, ten ir palaidota yra. O broliai, tai vot sakau, kur yr išsimėten.

– Jūs savo knygą pavadinot „Kakarykalnio aidai“, tai Jums tas Kakarykalis brangus?

– Kakarykalis yra mano gimtinė. Kakarykalis mūsų nuosavybė buvo. Pakalnėj buvo tie mūsų „rūmai“ (tokie kaip ir mano dabar), o kalnelis buvo... Ir buvo, pasakysiu, labai gražus buvo kalnelis. Gal dėl to jis ir prarado save, kad jis buvo gražus. Buvo net tokių, kurie pavydėjo, nors gamtos sukurto grožio nereikėtų niekam pavydėt. | Buvo medžiais apaugęs, taip, lyg tyčia kad kas būtų susodinęs. Aukštas beržas, tiesialiemenis, ir lyg tyčia jam būt šakos uždėtos tikt kaip kepurė viršūnėj. Ant liemens nė vienos šakos nebuvo. Buvo tiktai aukštas, iš visų aukštesnis buvo. Aikštelė graži buvo, ir to aikštelėj vienintelė eglė buvo. Skarota, graži. O aplink medžių įvairių buvo. Įlipant į kalną penki ažuolai buvo lyg... lyg kokie sargybiniai, į kalną įleidžiant. Nu, o toliau, sakau, tas beržas buvo. Šonuose buvo ir beržų, ir... ir... ir... ir... ažuolų toliau nebuvo. Eglė tik viena tebuvo. Lazdynai. Tai baltmiškis, taip sakant, buvo. Pakraščiuos ir alksniai buvo, blendės, va tokie smulkūs. O viduj buvo labai graži aikštelė. Ten galėjo daryti, kas norėjo kokius... Tai kai kam netika, kai buvo kolūkiai, brangieji (Pašilėj buvo tarybinis ūkis, kolūkio nebuvo) sumanė Kakarykalinį panaikint: medžius išpjovė, o kelmus su buldozeriu išvertė. Visus kelmus su buldozeriu išvertė. Tai, žinokit, kai vertė kelmus, ir vaizdas liko kitas. Ir aš nieko nežinojau apie tai. Nuvažiuoju, einu pas seserį (o sesuo dar ten tėviškėj gyveno, vyriausia, pakalnėj, Kakarykalnio pakalnėj). Žinai, kad biškį... šiandien jau vėlyvas Jums... nuvažiuotumėt ten tas vietas... kad jau tą renkat, būtų gal ir įdomu pamatyt. Žinoma, jau dabar nėra, kaip buvo. Dabar yra prižėlę, apaugę, suvirt... tai tik ažuolas yra dar vienas, atminingas, kur buvo, kieme augo. Jis jau yra šimtmetis, virš šimto metų. Jis jau gal turėtų būti ir nebeliečiamas, sulig mano supratimu, bet to nežinau, kas... jau nebėra kam įamžinti to.

1. RAMANAUSKAITĖ, Juzefa. *Kakarykalnio aidai*. Vilnius: Atkula, 1996.

[...]

Nu, ir Kakarykalny išvertė kelmus su buldozeeriais. Tai supraskit, kad Kakarykalnis buvo išlygintas. Bet vis tiek jis savo dar... šiokį tokį... ot, gerbiama [Garbenienė] žino, dar išlaikė šiek tiek savo aukštumą ir tą vietą. Dabar yra užsodintas eglėm – eglyniukas yra. Apie pusanthro hektaro toks plotas yra. Eglyniukas. Eglyniukas, jaunas, žinoma, jaunuolynas. Ir ten sugalvojau tiem trim broliukam, jų garbei pastatyti kryželį. Tai Kakarykalny yra pastatytas kryželis. Ne medinis, cementinis, žinoma, koks pigesnis buvo (brangiem nebuvu iš ko). Tai jau jų prisiminimui yra pastatytas.

Juzefa Ramanauskaitė ant Medžiokalnio.
Arūno Baltėno nuotrauka. 2013 m.

Nu kaip dabar Jūs, matau, taip įdomaujate, būt įdomu pamatyti ten tikrai tą vietą. Ažuolą dar nupaveikluotumėt, bet nežinau... šiandien jau...

– *Jums iš vaikystės tas vaizdas labai brangus?*

– Taip. | Viskas stovi akyse.

– *Akyse?*

– Taip. | Viskas stovi akyse.

[...]

– *O kodėl pavadinta Kakarykalniu?*

– Ten, sakė (žinoma, gilesnioj senovėj) naktį, nieks nežina iš kur, atsiradęs gaidys, išokęs į didįjį tą beržą, kur aš sakiau, ir užgiedojęs „Ka-ka-ri-kū“. Ir pavadina Kakarykalniu. Ir kada... tėvuks (aš jau to nebeprisimeinu) tėvuks sakė prieš Didįjį karą buvo pastatytas tas karo zieglius, kaip anon vadin, tas.

– *Kaip?*

– Nu pasakyk [prašo J. Garbenienės]. Karoblis. Aš anuos vadinu ton... zieglu, to karo zieglius yr, ten kalnų, kur žvalgybo... Ir, sakė, į tą zieglių kad įsilipdavo, būdavo matyti 12 bažnyčių. Dabar akimis matytis tik trys: Pašilė, Stulgiai ir Girdiškė. | Dabar atsistojus taip akimis matytis tik trys. O sakydavo, kad, į tą zieglių įlipus, matytis 12 bažnyčių.

[...]

– *Ar Jums pats kalnas buvo svarbus, ar tie medžiai senoviniai?*

– Viskas buvo svarbu. Medžiai ir kalnas. Ot, tų medžių nēr, bet vis tiek Kakarykalnis yra minty visada. Ir kur kas kada, vis prisimeni, kaip buvo Kakarykalnis.

Tėvelis labai mylėjo. Matai, ypatingai, kad mes labai mylėjom Kakarykalnį. Jis neleisdavo beržo šakų šluotom pasirišt nupjaut. Per Dievo Kūno šventę tai jau pats eidavo, pripjaudavo savo nuožiūra ir jau puošdavo kiemą, bakūžę tą jau papuošdavo beržukais. Tik va taip neleisdavo.

„Nelaužykite nieko nuo Kakarykalnio!“ Ir to kuro ne taip, kada buvo, kiek norint... Nuo Kakarykalnio nebuvu galima nė kirsti... nė alksnį, nė medį kokį, nieko. Geriau mažiau buvo į ugnį dėt, bet Kakarykalnis negalėjo būti kertamas. Dėl to jis mums brangus buvo. Ir dabar man brangus Kakarykalnis yra. | Man Kakarykalnis yra brangus, bet jau paliksiu jį. | Ta vieta nėra visai sunaikinta, dabar eglyniukas yra, jau miška taip jau nebeardys, nebedraskys kas. Ta vieta yra nesunaikinta, bet Kakarykalnio nėra, koks buvo.

– *Tik vieną kartą per metus, kada jis pats eidavo, tėvelis?*

– Nu tai nueidavo, vaikščiodavo taip. Bet tik tai metuose vieną sykį, tik per Dievo Kūno šventę pjaudavo

beržo šakelių, pjaudavo. Papuošti kiemui. Tik taip. O taip Kakarykalnis buvo šventas, kas pjaus? Medžių nevalna.

Riešutus skynėm, ėjom, džiaugėmės. Grybaudava, uoga rasdavom kokią, bet jau medelių buvo nevalna. Tėvelis tiek brangina, neleida pjaut. Aug, teaug, medeliai tebūn.

I kurui reikėjo, kartais buvo ir labai reikalingas kuras, nuo Kakarykalnio negalima buvo imt. | O kai nebe... nemielas buvo, išvertė, išpjovė, kelmus su buldozeriais išvertė ir dar paskui... ten kelią taisė Pašilė–Pakarčemis, tai Kakarykalny molis yra, tai vidury iškasė duobę – molį kasė ir vežė kelią taisyt. Bet... duok, Dieve, sveikata... mokytojas, tai jis mokinių į talką pasitelkė ir sutvarkė. Nežinau, kaip jis tą duobę užlygina, apsodina eglikėmis ir dabar eglikės. Gerbiama Janina matė ten [kreipiasi į šalia sėdinčią Garbenienę], ji vaikščiojo, vieną sykį visą perėjo. | Ji matė tą.

– *Kada čia persikėlėt, tai jau kitą kalną turėjot...*

– Tai čia tas jau buvo... Taip... Bet tas nėra taip man mielas. Čia kražiškiams jis yr mielas, aš nepasakysiu. Medžiokalnį yra... Man vis tiek, kad aš čia jį turiu [pateikėja gyvena Medžiokalnio pašonėje], bet man Kakarykalnis daugiau yra. | Kakarykalnis mažesnis yra, Medžiokalnis didesnis daug. Kakarykalnis nėra taip jau labai didelis, taip jau... Nu vat gaila, kad Jūs įdomaujātės... Jeigu tad būtumėm, būčiau vežusi prie Kakarykalnio. Nu, o dabar aš nieko negaliu sakyti...

– *Ar Jūs labiau Kakarykalnį prisimenat, ar savo namus, kurie stovėjo prie Kakarykalnio? Ar... kaip...*

– Aš pasakysiu, ir namai yra mieli, ir viskas, bet namai tokios tragedijos nepatyrė. Jie savaime jau iro, suiro, taip. O Kakarykalnis t r a g e d i j ą patyrė. Tai yra daugiau prisiminimų. | Kakarykalnis – sunaikintas.

Bakuzės tos atgyvenusios, turėjo anos jau nugriūti, giminė turėjo išmirti, nesam amžini nei vienas, visiems ateina laikas, turim išeiti, o Kakarykalnis galėjo būti šimtmečius nesuardytas ir galėjo žmonėms teikti tą malonumą – nueiti pasižvalgyti, pavaikščiout ir pagražinti, žmonės būt pagražinen dar kuo nors pajvairinen. Mes niekur nieko nepa... vien... tik gamtos kas buvo sukurta, daugiau nieko nebuvo. O dabar vis tiek juk daro kokias aikšteles, ką nors, pramogas kokias ruošia. O būdavo to nėra... Dabar vaikščioti – ne kažkas. Yra eglyniukas apsodintas, eglytės tankiai susodintos, nė takiukų nėra palikta, niek. O jeigu tad būtų... tai būtų vis tiek... dabar, matai, yra. Pasikeitę yra.

Jeigu būtų kaip buvę, būtų vienaip buven, o dabar yra... yra kitaip jau viskas. Tai dabar dar tikrai nepalies-

tas stovi ažuolas. Bet jis jau ne prie bakuzės stovi, bet prie krūmynų, šiukšlynų. Ten jau nėra, kad būtų sutvarkyta, ka būt aikštelė, kas, to nėra. Yra tiktai... tik pats ažuolas yra.

Ir nuvažiuoju (ot ir gerbiama Janina buvo, matė) nuvažiuoju, šiukšlynai, karklynai apaugę. O kas tvarkys? Jau yra kitų rankose, kaip nori, taip daro. | Kaip nori, taip daro. Tik vieną klaidą padariau – nereikėjo leisti tos bakuzės, ka nugriautų, kai pardaviau sodybą. | Sodybą ne taip buvo lengva parduot, bet kitaip nebebuvo kaip. | Kitaip nebuvo kaip.

Dabar tie žmonės to Kakarykalnį... jį labai myli, jaunas eglukes augins, nekirs, jau gal vėl nebus ta duobė kasama, gal nebus tie kelmai verčiami su... ta vieta bus, bet... bet jau mūsų nebebus. Vos ne visi išėjen. | Nebematysma, nebeskaudės, neberūpės. | Nebepresiminsim. | Viskas pasikeis. | Ir tai aš viena bepresimenu, ot, sakau, nei vieno jau nėra. Aš iš dešimties dar viena esu, kuri prisimena. Tie žmonės, kurie tur nupirken, tai jau ir dar brangin, prisimins. Jų vaikai... taip jau... viskas eina į užmarštį. Taip, kaip ir visur.

[...]

– *Ar jūs dar esate mačiusi tą ažuolą ir šaltinėlių ant Medžiokalnio?*

– Aš ten kaip tik, ranką dar į tą šaltinėlių kišau dar. Bet dabar nežinau, ar jis yra, tas medis. Matai, aš turiu taip pasakyti, savo durna galvele. Mes šaukiame, ka mes keliam, mes mylim Lietuvą, bet iš kitos pusės, mes ir griaunam. | Nežinau, ar bėr tas medis, jį jį buvo kėsintasi, kad jo nereik, kam jis. O mano supratimu, jis turėjo būti tiek, kiek būt jis būtų buvęs. Tai tikrai neginčinu, negaliu sakyti, bet buvo kėsintasi jį sunaikinti. Tik ta vieta tai yra, žinoma, vietos nepakeitė (...).

– *Medžiokalnyje, kai Jūs atvažiavote, ar dar buvo žmonių, kurie tikėjo arba slapta tikėjo tuo vandenėliu?*

– Oi, Dievuliau, nešė, bobikės galvas plovės nuo skausmo. Nešės su buteliukais, ten ne kibirais, bet buteliuką prisisunkdavo, ir aš, man rodo, bent [sykį] buvau parsinešusi, bet nežinau, ar vartočiau kur, ar gal jis... savo buteliukuose kur nors... gal ten buteliukuose kur nors...

Čia ne paslaptis buvo, visi tą žinojo. Ir aš, sakau, jeigu jo nupjovė. Tai ten gal būtų, gal, sakė, būk tai buvo pradėję mažėti tas vandenuks, bet jeigu nupjovė, tenai dabar kaip jau pasenau... nors aš per daug po tą Medžiokalnį ir nebėgiuodavau, bet prieg progos nueidavau. O dabar tuo mažiau nueinu. Tą vietą tai aš rasiu, ir tie medukai, jeigu yra, tai atpažinsiu, o jeigu tį nupjautas, tai žnai, nieko nebebus.

Yra kryžius pastatytas, yra. Mūsėt jo nenugriovė. Buvo medinis kryžius, senas, ir trys stulpai, rodos, buvo. Ir dar kažį kokį žinojau posakį, o dabar ar aš beatminsiu, nežinau.

– *Kokį posakį?*

– Nežinau, ar aš beatminsiu. Matai, ne taip daug galvojau kaip apie Kakarykalnį. | Buvo trys... ir ten kažkaip buvo, kad kiekvienu atveju kažkas įvykdavo prie to stulpo, ar bėgdavo, ar eidavo... kadangi neatsimenu, nenoriu sapalioti niekus. Bet buvo medinis kryžius, jį reikėjo taisyti, bet buvo pasakę, kad nereikalings, reik nugriauti, ir dabar aš pati nežinau, ar tebėr tas kryžius, ar jis yra nugriautas.

– *Apie ką buvo posakis?*

– Buvo posakis, kad kas tai įvykdavo ten y p a t i n g a , ar einant, ar vykstant, reiškia, toj vietoj, ir ten kokį tai... neva tai ženklą kokį, bet aš tiksliau negaliu pasakyti, to nežinau ir ar verta ir minėti. To neatsimenu tiksliai.

Bet kad kryžius buvo pastatytas medinis ten, ir kad tas vandenuks buvo, tai tą tikrai žinau. Ton vadino, kad nešdavos pasisėmusios į buteliukus. Aš ir mačiau, šlapias kad yra. Rodos, gal ir parsinešiau to vandens, negaliu pasakyt. Tą vietą galiu parodyt. | Ir nežinau, kurie tokias senienas naikina, kur, mano supratimu, tai yra... nu gal ir ateinančiom kartom biškį pašnekėti, prisiminti ne taip blogai. Ir tie, kurie save vadin Tėvynės patriotais, gana aukštai, n a i k i n a. Man tas neaišku.

Turit galvas geresnes, paaiškinkit kaip, kodėl taip yra.

– *Nesupranta...*

– Man tai tokia... kaip aš... mano tokia durna galvikė man rodo, kad tokius kaip tik reikia brangint, anuos aptapyti, kiek begalint, kad tik jie kuo ilgiau stovėtų. Kad ateis kas: va, čia buvo toks ir toks, ir... | Nu, neišmokysim viso svieta, kiekviens tur savo protą. | Gal neverta apie tai ir šnekėt.

[...]

Nu g r a ž u. Gamtą puošia kiekvienas paukštelis, kiekvienas žvėrelis gamtą puošia.

Nebėra zuikių... ne, mes nemylim nieka, mes baigiam išnaikinti viską. Vienąsyk per televizorių žiūri, zuikelis, vienintelis zuikelis bėga per lauką, trys skalikai veja, keturi šauliai ištysen savo kačergas į vienintelį zuikiuką – ar mes mylim gamtą? | Man pasakykit, ar mes mylim gamtą? Jeigu dar liežuvis kartais kieno dar ir pašuop, bet darbai kur yra? Vienintelį kiškėlį... trys skalikai, keturi šauliai tiesen kačergas. | Aš pasibaisėjau. | Jeigu bėgtų pulkai. Ir nebėr zuikiuka, tikrai nebėr!

Mūsų gamta išnyka. Aš nebematau nė zuikių, nė kurapkų. Kurapkos ateidavo po langais, kasinėdavo žiemą po krūmiukais apie trobas. Nėr. Nebėr nė vieno, kas puošia mūsų gamtą. Mes palikom gamtos ž u d i k a i s pilna to žodžio prasme. Mes gamtos žudikais palikom.

– *Kodėl Jums tie paukšteliai taip gražu?*

– Tai, o kas dabar gali būti gražu kitas, jeigu ne paukštelis, jeigu ne medelis žaliuojantis ar žydintis? Tai kas dabar bus, jeigu mūsų bus stagarai vieni pliki. Laukai pliki, stagarai kur. Kas puoš dabar šičia gamtą? Jeigu čia būtų kalva be niekur nieka. Jeigu yra medeliais apaugusi, žaliuoja, tarp medelių paukšteliai čiulba, tai m i e l a, tai atsisėdai, gaiviniesi. O jeigu to nebus, tai kas iš mūsų bus?

[...]

Gražu. Nuimk medžius dabar, nuimk visus medžius, kokio čia grožio matysi? Va taip šnekėjau, ir Kakarykalny kad buvo. Buvo gražu. O dabar yra apaugen labai tankiai, tos eglaites labai tankiai. Ten nė ta kiuko nėra dorai praeiti. Ten jau norint, kad būtų gražu, reikia tvarkyti dar. O buvo netvarky... gamtos sutvarkytas. Kad nuejai, ir širdis atsigavo nuejus.

Aha. Nebemylim. Baigiam išnaikinti žvėrelius, paukštelius. Baigiam išnaikinti ir miškus. Kiek dabar iškirto miškų? Kada juos kas atsodins, kada juos ataugins? Kiek jie dabar...

– *Iš kur Jums, iš kur anksčiau, toj Smetonos Lietuvoj, iš kur būdavo tas jausmas, ta meilė gamtai? Kaip ji atsirasdavo?*

– Čia sunku pasakyt. Aš noriu sakyt, kad iš tėvų tą gauna vaikai. Aš kartoju, sakiau, kad net beržo šakelių neleido pjaut, tegul auga. Tai reiškia, buvo gamtos meilė. Ir tas p e r s i s ė d. Tas perein į palikuonis. | Negalima, gerai, jeigu rasite, vaikai, lizduką kur, paukščiuka, nevalnu liesti. Aug, teaugi. Nevalnu liest. Nu vat ir yra meilė paukšteliai ir žvėreliui. Jo negal žudyti, jis yr, tegul būna. | Taip yra. Mes nebemylim gamtos. Mes tik švapam dar kai kurie, kad gamtą mylėt. Kur ta meilė yr? Kur ta meilė yr? Kai pažiūr, naikinam.

Tam pačiam Medžiokalny, aš jau neinu, nematau, bet kurie eina. Kiek žiemą yra priraizgiota visokių pinkelų ir kituose miškuose? Kas anuos gauda, kas žiūro, draudžia? Nebėr meilės gamtai, nebėr meilės žvėreliams, paukšteliams. Lesin dabar... kurapkoms žiemą pridarys tų... pastoginių, ar kaip tų... lesyklų. Neš, bers grūdėlius, ar kokius kas turės. Kas dabar yr? Niekur aš nebemačiau, kad būt kur kurapkoms padėta kokia.

– *Kada tas pasikeitimas įvyko? Kada Jūs pastebėjot, kad jau...*

Juzefa Ramanauskaitė
prie savo namų. *Arūno
Baltėno nuotrauka.
2013 m.*

– Va, dabar aš pasakysiu... nu paskutiniaisiais metais, man gėda sakyti, bet mūsų atgavime. Tos... vadinam, Nepriklausomybės, nors mes esam priklausomi. | Sovietmetį mašinuodavo ir leisdavo nešti, kas norėjo, visas tas pabiras, vadinamas žoles, paukščiams lesinti. Ir aš pati esu parsinešusi maišą kurapkytėms papilti. Dabar niekas niekur, nieka, kur kas...

Yr, medžiotojų yra, sakau, kad prie vieno zuikelio keturi ištysen kačergas buvo, o kad neštų kas kurapkoms, kur aš... nematau, nežinau, dabar nesu mačius. | Nematau dabar. | Net šnektos nebėr, kad kurapkoms pataisyti, pažiūrėti, papilti lesalo. Dar neva tai būk tai, kur į miškus dar veža šernams. Mes nemylim gamtos! Jeigu ant liežuvio ir pašnekam, tai darbo nėra.

– *Ar prisimenat Jūs, kaip pas Jus tie gandrai apsigyveno? Ar tą dieną, kai atskrido, Jūs prisimenat?*

– Tai aš neseniai čia tą gandrinę priprašiau, įkėlė man. Duok, Dieve, sveikatos, seniūno prašiau. Seniūnas jau davė žmones, įkėlė, sutvarkė. Nu kaip, džiaugiaus, pamačiau, ka nutūpė gandrai, tai tas buvo jausmas m i e l a s.

Pradėjo nešti lizdą, tai man miela žiūrėt. Dabar jau, kada gandriukai galvikes iškels, reikia žiūrėt [pateikėja sušvelnina balsą]. Kaip puošmena. Gamtos puošmena. Jeigu mes neturėsime tokių, kas mūsų gamtą bepuoš?

Skraida kregždėlė, kaip miela žiūrėt! Čiulba vyturėlis... jau dabar nebegirdžiu pavasarį, bet kad čiulbėdavo, tai kad išgirsti, tai yra pirmas džiaugsmas pavasari-

nis – jau vyturiuks čiulba. Jau pempė šaukia „Klyvis“. Jau gandrai... jau lauki, kada kur gandrai. Jau yra gandrai! Juk tai žmogų... | Nu dar gandrai, dar, galima sakyti, reikia... įkelia gandrines, dar anų nedrasko, nearda, bet daugiau... Mokiniai neša dar špokiukams inkilėlius. Su tais dar šiek tiek rūpinasi, o tokiais zuikeliais, kurapkomis – nieks nieko. Bent aš jau nebegirdžiu. Bent aš jau nebegirdžiu, kad kur nors būtų. Ir nebematau.

– *Jūs pro savo kambario langą dabar matot gandrai?*

– Matau! Taip pasitaisiau... buvo šakos užstojen. Išpjoviau šakas klevo, kad matyčiau pro langą. Dabar pro langą matau. Ir antrą įkėlė, rudenį prašiau vyrų, sutvarkė, bet šiemet dar neperėjo antrame.

Tiek aš ir besulauksiu anų jau.

– *Kada Jūs žiūrit? Jūs galite matyti per langą, kada Jūs žiūrit?*

– Kai tiktai eini į tą pusę, ir kur akys kris? Pro langą krinta. Kur akys kris. Kada bus galvikes jau matytis, kada anie atsistos, jau pradės stovėti, nu tai juk džiaugsmas, Dievuliai! O kur dabar turim tą džiaugsmą rasti kitą?

Pokalbis užrašytas talkinant fotografui A. Baltėnui ir operatoriui M. Lapeikai, klausantis Janinai Garbenienei, kraštotyrininkei iš Vašilėnų, 2012 m. birželio 5 d. Iššifruotas V. Vaitkevičiaus. Garso ir vaizdo įrašus numatoma perduoti Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto archyviui.